

Гао Мінцзе Gao Mingze

аспірант кафедри теорії музики та композиції, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової

Postgraduate student, Department Theory of Music and Composition, Odesa National A. V. Nezhdanova Music Academy

e-mail: 1339162838@qq.com | orcid.org/0009-0007-5026-8338

Український символізм: від зародження до відродження у сьогоденній війсьній сучасності

Ukrainian Symbolism: From Emergence to Revival in the Contemporary Wartime Reality

Анотація. Український символізм виник на зламі століть, а остаточне теоретичне оформлення його відбулося на початку ХХ сторіччя. Символісти, інтуїтивно відчуваючи прийдешні зміни, змінили систему пізнання світу, побудувавши її на основі творчості, де останню трактували як підсвідомо-інтуїтивне споглядання таємних смислів, доступних лише митцю — творцеві. Символ ставав центральною естетичною категорією нової течії і головним засобом зберігання і передачі таємного сенсу. Українські символісти у своїй художньої творчості спиралися на фольклорні жанри (пісні, веснянки, думи тощо), і це було однією з основних ознак українського символізму. Загалом, напрям символізму, незважаючи на досить короткий час існування, справив величезний вплив на подальший розвиток української літератури. Завдяки йому відбулося вивільнення поетичної уяви, збагатився зображальний арсенал, з'явилися нові звукові та ритмізовані форми, зумовлені прагненням до музичної багатогранності. І зараз очевидно, що український символізм не зник, а пустив нові паростки під впливом жорстокої війни, в якій опинилась Україна. У статті простежено шлях від зародження українського символізму до його відродження в сучасності.

Ключові слова: український символізм, поети-символісти, камерно-вокальна творчість, сучасна камерно-вокальна музика, символ, символічне мистецтво, словесно-поетична символіка, музичні символи, музика, музична мова, композиційна техніка, музична форма, композитори, художня ідея, емоційний підтекст, кантата.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До написання статті було вивчено матеріали та дослідження, присвячені українському символізму, зокрема праці В. Агеевої [1; 2], А. Білої [3], М. Моклиці [10], Н. Муширської [11], С. Осяк [13].

Метою статті є показати, що український символізм отримав новий імпульс і успішно розвивається на базі здобутків попередників.

Виклад основного матеріалу. Вплив західного символізму позначився й на творчості українських поетів. Утім, український символізм мав певні відмінності від європейських і російських течій. Як зауважує І. Дзюба, «... він у цілому поступався їм філософською концептуальністю та естетичною визначеністю; водночас у ньому менше езотеризму, окультизму й містицизму, більше відгуків на життя; він небайдужий до ідеї національного визволення, що набирала часом форми “національного містицизму”...» [18, с. 72].

Символісти, на відміну від реалістів, приділяли значну увагу мотивам апокаліпсису. Війна, революція, загальний занепад викликали містичний сум, відчай, песимізм, що відображалося в поезії. Ліричний герой відчувається

дуже самотнім всередині вихору злиднів і негараздів, що вирували навколо. Ця атмосфера занепаду, відчаю стала символом настання нової епохи.

Український символізм виник наприкінці ХІХ — на початку ХХ століття. Першовідкривачем цього напрямку в українській літературі пощастило бути Миколі Філянському (1873–1938). Він був одним із тих, хто першим став на рейки символізму. Мотиви усамітненості, споглядальності були характерними для його поезії:

Микола Філянський «Я в'ю вінок...» [20]

Я в'ю вінок, і надо мною
Вітають горньою луною
Зело землі, і лоно вод,
І даль німих твоїх висот.
Я в'ю вінок, і в'ють зі мною
На лонах вічних супокою —
Зело землі, і лоно вод,
І даль німих твоїх висот.
І згасну я... і будуть зранку
Без мене вити[сь] без устанку —
Зело землі, і лоно вод,
І даль німих твоїх висот.

Лірика М. Філянського наближається до символізму таємною неозначенністю образу, схильністю до мальовничих барв, смисловою неоднозначністю. Лірична обдарованість Філянського спиралась на народну пісню та традиції Т. Шевченка і філософію Г. Сковороди.

Павло Тичина (1891–1967) у своєму творчому доробку сміливіше використовував філософію символізму і більше застосовував атрибутику символістів: звук, колір, запах, що вплинуло на музичальність його поезії. П. Тичина від початку своєї творчої діяльності був під впливом європейського символізму з його музичальною акцентуацією. Сплавом музики й поезії став символістичний образ його першої збірки «Сонячні кларнети».

Павло Тичина «Не Зевс, не Пан...» (зі збірки Сонячні кларнети) [19]

Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух,
Лиш Сонячні Кларнети.
У танці я, ритмічний рух,
В безсмертнім — всі планети.
Я був — не Я. Лиш мрія, сон.
Навколо — дзвонні згуки,
І п'ятьми творчої хітон,
І благовісні руки.
Прокинувся я — і я вже Ти:
Над мною, підо мною
Горять світи, біжать світи
Музичною рікою.
І стежив я, і я веснів:
Акордились планети.
Навік я взнав, що Ти не Гнів, —
Лиш Сонячні Кларнети.

Назвою «Сонячні кларнети» поет підкреслював свою схильність до музики, яка, як і всесвіт, така ж всеохопна і така ж бездонна. У «Сонячних кларнетах», що постали символом музики сонця, космосу поет поєднав поетичні барви європейського символізму з українською магією чаклунського перетворення.

Максим Рильський (1895–1964) також не оминув символізму. Лірична поезія М. Рильського побудована на дзвінках й насичених кольорах:

Максим Рильський «Людськість» (фрагмент) [14]

П. Тичині
Червонобоким яблуком округлим
Скотився день, доспілий і тяжкий,
І ніч повільним помахом руки
Широкі тіні чорним пише вуглем.

В іншому вірші природа стає фоном, на якому відбуваються події, що хвилюють автора та відображають сердечні переживання. Тут і символ весни як народження нового, яскравого, повного надій життя:

Максим Рильський «Ластівки літають, бо літається...» (фрагмент) [15]

Ластівки літають, бо літається,
І Ганнуса любить, бо пора...

Хвилею зеленою здійсмається

Навесні Батийова гора.

Як вказує Віра Агеєва [1] у праці «Мистецтво рівноваги. Максим Рильський і його час», Мистецтво й Доблесть на полі бою для Рильського не поєднуються. На його думку, поезія не може творитися «під жорстокий барабан» казарменого регламенту, поет повинен бути вище буденності і не має ставати учасником життєвих колізій. До 1930-х років М. Рильському вдавалося бути осторонь соціальних катаклізмів, суспільних збурень, але за це довелося заплатити відмовою від символізму і збіркою «Знак терезів» (1932), в якій він звертає на шлях соціалізму. Проте для себе він залишив можливість зберегти своє творче «Я» через занурення в лірику. Одна половина творчої натури Рильського йшла офіційним — соціалістичним — шляхом, друга — ліричним, де він створив справжні шедеври.

Український поет Дмитро Загул (1890–1944) також починав як символіст. 1918 року він видає збірку поезій «З зелених гір», потім «На грані» (1919), які принесли йому визнання як символісту. Та згодом Д. Загул відмовляється від символізму і у творчому зламі тяжіє до соціалістичного реалізму. У своїй творчості перероджується з романтичного поета-символіста на поета пролетарського. Можна припустити, що він не витримував тиску системи, яка зламала його, як і багатьох інших.

Дмитро Загул «Порозпліталися гірлянди» (фрагмент) [7]

Треба пірвати ті вінки
З білих лілій і білих бігоній,
Хай розвиваються наші квітки
Втіхи, безумно червоної!...

Проте це не спасло його від жорстокої сталінської руки, у 1933 році його було репресовано: він отримав 10 років таборів, а згодом термін покарання продовжили, 1944 році.

У творчості Миколи Вороного (1871–1942) ми знаходимо символічне відображення ліричного героя, який відчуває самотність і сум на порозі стику двох епох, передчуваючи трагізм майбутніх подій. У своєму вірші «Весняні елегії» поет відображає цю атмосферу:

Микола Вороний «Весняні елегії» (фрагмент) [4]

Сонце заходить, цілуючи гай,
Квіти кивають йому на добраніч,
Шепчуть, листочки зриваючи на ніч:
— Не покидай, не покидай...

Українські поети-символісти у своїй практиці спиралась на суто національні жанри (пісні, веснянки, думи тощо). Цим шляхом ішов і Олександр Олесь (1878–1944, справжнє прізвище — Кандиба), який будував свої вірші на основі романсової структури. Він у символічній формі змальовував рух до прекрасної мрії від суворой реальності і перший з українських символістів відкрив браму інтимної лірики.

Олександр Олесь «Біг я далеко від смутку і горя...» (фрагмент) [12]

Біг я далеко від смутку і горя...
 Біг — і прибіг я до вільного моря:
 «Море! о море, море розкішне,
 Втїш моє серце, серце невтішне!».

Трагічним видалось життя поета Володимира Свідзінського (1885–1941). За своє життя письменник видав лише три збірки, його спадщина є дуже тривожною, проте цікавою. Його творчість не подобалась «пролетарській» критиці, яка звинувачувала поета в «ідеалістичності і пасивності, суб'єктивізмі і почуттях самотності, буржуазному світорозумінні». У 1930-ті роки Свідзінський поєднував модернову поетику з фольклорною традицією. Результатом стали дві великі підсумкові рукописні збірки: «Медобір», а також ще одна, без назви. Але сучасникам поета його творча спадщина значною мірою залишилася невідомою. Трагічно завершилось і життя поета. Залізна рука сталінського терору заарештувала поета у Харкові у вересні 1941 року і по дорозі на схід, разом із групою інших культурних діячів, його замкнули в клітці і живцем спалили.

Володимир Свідзінський «Коли ти була зо мною, ладо моє...» (фрагмент) [17]

Коли ти була зо мною, ладо моє,
 Усе було до ладу,
 Як сонце в саду,
 А тепер розладнався світ, ладо моє.
 Встала між нами розрив-трава.
 Розрив-трава високо росте,
 Розірвала ночі і дні.
 Перше були вони як крила ластівки:
 Верх чорний, спід білий, а крило одно.
 Тепер вони як розламанний камінь —
 Колють і ранять, ладо моє.

Український символізм із багатьох причин не мав широкого розвитку, але став фундаментом, на якому виріс оновлений зображальний арсенал, розквітла поетична образність і сформувалась нова стилістика і вивільнилась поетична уява. На його базі зародилися нові поетичні школи, такі як акмеїзм, футуризм, частково імажинізм, частково поетика експресіонізму та сюрреалізму. Поетичне кредо українського символізму виразно постає з вірша М. Рильського зі збірки «Під осінніми зорями»: «

Максим Рильський «Музика» (фрагмент) [16]

Не показати, а заховати я хочу,
 В моїх словах душі моєї цвіт,
 Моїх бажань чутливість півночі
 І рїжних душ надзоряний привіт.
 Не сяєвом, а димом фіалковим
 У присмерковій музиці зітхань
 Я пропливу незрозумілим словом
 За дальню грань.

При тому, що символізм у українській літературі не набув значного поширення, він, тим не менш, вплинув

на подальший розвиток культури. Дослідники [1; 2; 3; 10; 11] виділяють у розвитку символізму три етапи. Перший тривав до 1917 року, його репрезентували М. Вороний, О. Олесь, Г. Чупринка, П. Карманський, М. Філяньський. Б. Рубчак. Друге відгалуження символізму пов'язане з львівським угрупованням «Молода муза». До нього належали поети В. Пачовський, П. Карманський, Б. Лепкий, О. Луцький, С. Чарнецький, М. Яцків. Третє угруповання гуртувалося навколо часопису «Українська хата», який виходив у Києві в 1909–1914 роках. У журналі було надруковано твори символістів М. Філяньського, Г. Чупринки, В. Пачовського, П. Карманського, П. Тичини, М. Євшана, М. Сріблянського. Український символізм виростав на ґрунті, який підготували М. Вороний, О. Олесь, поети «Молодої Музи» та «Української хати». Серед поетів-символістів виділялися Д. Загул, Я. Савченко, П. Тичина, О. Слісаренко.

Львівське літературне угруповання «Митуса» 1922 року у складі В. Бобинського, Р. Купчинського, М. Матієва-Мельника, які до того належали до Українських січових стрільців, за стилем було наслідувало «Молоду музу». Існувало угруповання тільки один рік. В. Бобинський змінив свої світоглядні позиції на радянофіліство і розпочав співпрацю з комуністичною «Культурою», тоді як інші члени групи «Митуса» (М. Матієв-Мельник, О. Бабій, Л. Лепкий, Р. Купчинський) згуртувалися навколо видавництва «Червона калина». Їхня світоглядна орієнтація лишилась національною, вони не відступили від стрілецької теми. Недовгий час існування цієї літературної групи був спалахом символізму.

Можна стверджувати, що загарбницька війна Росії з Україною сприяла відновленню інтересу до символізму у творчої інтелігенції. Поети, як і композитори, на початку 1920-х років звернулися до символізму як найбільш адекватного способу відображення дійсності.

Сергій Жадан у своєму вірші із книги «Життя Марії» — «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» у символічній формі виразив жахиття війни.

Сергій Жадан «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» (фрагмент) [5]

Ми, капелане, мешканці міста, якого немає.
 Прийшли сюди, принесли покору і втому.
 Передай своїм, що стріляти більше немає по кому.
 Наше місто було з каменю та заліза.
 У кожного з нас тепер у руці дорожня валіза.
 У кожній валізі попіл, зібраний під прицілом.
 Тепер навіть у наших снах пахне горілим.

Вірш насичений образами-символами і починається страшною символікою навали «чорна валко, пташина зграє». Пташина зграє стає символом нещадної руйнівної сили, що знищує все на своєму шляху. Інший символ — розпач мешканців міста. Вони розгублені і у відчаї від того лиха, що зненацька навалилося на них.

Цей вірш став основою для кантати «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» (2022) для сопрано, меццо-сопрано, тенора та баритона за поезією Сергія Жадана

композиторки Кармелли Цепколенко [21]. У кантаті композиторка підсилила символи війни спеціальними художніми прийомами, які імітували виття сирен, звуки пострілів та вибухів. Внутрішній драматизм кантати був побудований на зіткненні символіки війни, з жахіттям вибухів і виттям сирен протиповітряної оборони, та образності страждань мешканців зруйнованого міста. У символічному діалозі між мешканцями міста і капеланом розкрито усі нещастя і біди, які несе війна. Композиторка підкреслювала кожний образ лейт-темним розвитком музичного матеріалу, надаючи кожному символу театральної об'ємності і насиченості.

Оксана Забужко також звернулася до символічної форми висловлювання у своєму вірші «Читаючи історію» [6]. В поезії йдеться про державу Рим, яка є символом величчя, могутності, добробуту та процвітання, яка зазнала руйнування від руки диких і безжальних варварів. Загарбник, попри всі свої плани із захоплення іншої держави, все одно не отримає ані слави, ані величчя, і буде відданий на забуття історії. Натомість Рим як був символом величчя, так і залишився ним, незважаючи на гіркі поразки. Алегорія О. Забужко збіглася з баченням сьогодення ситуації — війни варварської Росії проти України — композиторкою Кармеллою Цепколенко. Так виникла кантата з однойменною назвою для сопраністки (сопрано, малий барабан), віолончеліста та піаніста (фортепіано, речитація) [22]. У кантаті на основі музично-поетичного тексту в процесі взаємодії музики і слова створилася майже театральна картина двох світів — жорстоких варварів і нескорених римлян. Символ у цьому творі виступає своєрідним механізмом об'єднання різних культурно-часових пластів — баталій давнини і сьогодення жорсткої війни, перемогу в якій вже кілька років виборює героїчний український народ.

Ліна Костенко у своєму короткому, але лаконічному вірші «І жах, і кров, і смерть, і відчай» зобразила символічний образ жорстокого диктатора-нелюда.

Ліна Костенко «І жах, і кров, і смерть, і відчай» [9]

І жах, і кров, і смерть, і відчай,
І клеїт хижкої орди,

Маленький сірий чоловічок
Накоїв чорної біди.
Це звір огидної породи,
Лох-Несс холодної Неви.
Куди ж ви дивитесь, народи?!
Сьогодні ми, а завтра — ви.

Композиторка Ганна Копійка у першій частині своєї кантати «Відчуття» (2022) для сопрано, віолончелі та фортепіано на основі вірша Л. Костенко використовувала символічну форму побудови власного твору [8]. Музичними прийомами, шумовими ефектами, які імітують бомбові удари, вона створила символи «зла», які руйнують все на своєму шляху.

Як бачимо, коріння українського символізму пустило свої пагони у ситуації, яка нагадувала історичну паралель минулого століття.

Висновки. Визначено основні закономірності розвитку українського символізму в історичній перспективі та показано, як символізм відродився в сучасній ситуації. Символізм як художня течія справив великий вплив на всі види мистецтва, розширивши діапазон художніх узагальнень та розвинувши художні виражальні засоби, пов'язані з духовними, моральними, релігійними, загальнолюдськими цінностями. У творах символістів загострюється сприйняття сутності життєвих явищ унаслідок зіткнень протилежних одне одному прагнень, відбувається боротьба світоглядів учасників поєдинку.

Унаслідок розширення смислових меж, змін та модифікацій у структурі символізму, зміни формату художніх творів, удосконалення типу взаємин автора (поета, композитора, художника) з потенційним реципієнтом, створення нових форм подання тексту, переосмислення підтекстових структур, відбулися зміни усталених канонів, було винайдено нові способи передавання авторського сенсу.

Показано, що символізм найчастіше концентрується на внутрішньому світі людини, на конфліктах її свідомості та совісті. Символізм експериментує як у царині форми, так і в змістовній інтерпретації текстів, зростає значення підтекстів, постають нові принципи побудови подій (монтажний, калейдоскопічний), відбувається модифікація композиційних структур, синтез з іншими жанрами використовуються різні коди тексту.

Література

1. Агеєва В. Мистецтво рівноваги. Максим Рильський і його час. 2-ге вид., переробл. Київ: Віхола, 2023. 340 с.
2. Агеєва В. Ars Poetica Максима Рильського // Людина в часі — 2 (філософські аспекти української літератури ХХ–ХХІ ст.) / [наук. ред. В. Моренець; упоряд. А. В. Пізнюк]; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ: [Пульсар], 2011. С. 86–117.
3. Біла А. Символізм: [наук. вид.]. Київ: Темпора, 2010. 272 с.
4. Вороний М. Весняні елегії. URL: <https://osvita.ua/school/literature/v/67308/> (дата звернення: 28.06.2024).
5. Жадан С. Звідки ти, чорна валко, пташина зграє? URL: <https://coollib.cc/b/368768/read> (дата звернення 28.07.2024)
6. Забужко О. Читаючи історію. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5482#google_vignette (дата звернення 28.07.2024)
7. Загала Д. Порозпліталася гірлянди... URL: <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/virshi-dmytra-zagala/dmytro-zagala-i-porozplitalasya-girl/> (дата звернення 28.07.2024)
8. Копійка Г. «Відчуття» (2022) кантата для сопрано, віолончелі та фортепіано за поезією Ліни Костенко // Художня зброя перемоги українських мисткинь: твори сучасних українських композиторок, написаних в період війни: нотне видання у 3 т. Одеса: ФОРМ Калмикова Інеста Дмитрівна, 2024. Т. 1 С. 42–63.
9. Костенко Л. І жах, і кров, і смерть, і відчай. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/>

- com.ua/books/printit.php?tid=21805 (дата звернення 07.07.2024).
10. Мокилія М. Філософія модернізму // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. Луцьк. 2002. № 2. С. 41–44.
 11. Муширивська Н. Український символізм кінця XIX — початку XX ст.: онтологічне й естетичне підґрунтя // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2011. Вип. 26. С. 100–109.
 12. Олесь Олександр. Біг я далеко від смутку і горя... URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5930> (дата звернення 07.07.2024).
 13. Осяк С. Творчість Миколи Вороного в контексті модерністського дискурсу: дис. ... кандидата філологічних наук. 10.01.01 / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2021. 198 с.
 14. Рильський М. Людськість. URL: https://www.pysar.net/virsz.php?poet_id=58&virsz_id=10 (дата звернення 07.07.2024).
 15. Рильський М. Ластівки літають, бо літається... URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=183> (дата звернення 07.07.2024).
 16. Рильський М. Музика. URL: <https://studfile.net/preview/1905070/page:15/> (дата звернення 07.07.2024).
 17. Свідзінський В. Коли ти була зо мною, ладо моє... URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14153> (дата звернення 07.07.2024).
 18. Історія української літератури XX століття: у 2 кн. Київ: Либідь, 1998. Кн. 1: Перша половина XX ст. Підручник / за ред. В. Г. Дончика. 464 с.
 19. Тичина П. Не Зевс, Не Пан... (зі збірки «Сонячні кларнети»). URL: <https://yuryzavadsky.com/tychyna/sk.html> (дата звернення 07.07.2024).
 20. Філянський М. Я в'ю вінок... URL: https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2013/08/16_07-082013.pdf (дата звернення 07.07.2024).
 21. Цепколенко К. «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» (2022) кантата для сопрано, мецо-сопрано, тенора та баритона за поезією Сергія Жадана // Художня зброя перемоги українських мисткинь: твори сучасних українських композиторок, написаних в період війни — нотне видання у 3 т. Одеса: ФОП Калмикова Інеса Дмитрівна, 2024. Т. 1 С. 24–41.
 22. Цепколенко К. Кантата «Читаючи історію» (2022) для сопраністки (сопрано, малий барабан), віолончелиста та піаніста (фортепіано, речитатія) за поезією Оксани Забужко // Художня зброя перемоги українських мисткинь: твори сучасних українських композиторок, написаних в період війни: нотне видання у 3 т. Одеса: ФОП Калмикова Інеса Дмитрівна, 2024. Т. 1. С. 5–23.

References

- Aheieva, V. (2011). *Ars Poetica* Makyma Rylskoho [Maksym Rylskyi's *Ars Poetica*]. In Morenets, V. & Pizniuk, L. (Eds.). *Liudyna v chasi—2 (filosofski aspekty ukrainskoi literatury XX–XXI st.)* (pp. 86–117). Kyiv: [Pulsary] [in Ukrainian].
- Aheieva, V. (2023). *Mystetstvo rivnovahy. Maksym Rylskyi i yoho chas* [The art of balance. Maksym Rylskyi and his time]. 2nd ed. Kyiv: Vikhola [in Ukrainian].
- Bila, A. (2010). *Symvolizm* [Symbolism]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Donchyk, V. (Ed.). (1998). *Istoriia ukrainskoi literatury XX stolittia* [The history of Ukrainian literature], 2 vols. Vol. 1: First half of the twentieth century. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Filianskyi, M. (n. d.). *Ya viu vinok...* [I am weaving a wreath]. Retrieved from https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2013/08/16_07-082013.pdf [in Ukrainian].
- Kopiika, H. (2024). “Vidchuttia” (2022) kantata dlia soprano, violoncheli ta fortepiano za poeziieiu Liny Kostenko [The Feeling (2022), a cantata for soprano, cello, and piano: A setting of a poem by Lina Kostenko]. In *Khudozhnia zbroia peremohy ukrainskykh mystkyin: tvory suchasnykh ukrainskykh kompozytorok, napysanykh v period viiny: notne vydannia u 3 t.*, vol. 1 (pp. 42–63). Odesa: FOP Kalmykova Inesa Dmytrivna [in Ukrainian].
- Kostenko, L. (n. d.) *I zhakh, i krov, i smert, i vidchai* [And terror, and blood, and death, and despair]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=21805> [in Ukrainian].
- Moklytsia, M. (2002). *Filosofia modernizmu* [Philosophy of modernism]. *Vsesvtnia literatura v serednikh navchalnykh zakladakh*, 2, 41–44. [in Ukrainian].
- Mushyrovskva, N. (2011). *Ukrainskyi symbolizm kintsia XIX—pochatku XX st.: ontolohichne y estetychne pidgruntia* [Ukrainian symbolism of the late 19th and early 20th century: An ontological and aesthetical background]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 26, 100–109 [in Ukrainian].
- Oleksandr Oles. (n. d.). *Bih ya daleko vid smutku i horia...* [I ran away from the sorrow and grief]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5930> [in Ukrainian].
- Osiak, S. (2021). *Tvorchist Mykoly Voronoho v konteksti modernistskoho dyskursu* [The legacy of Mykola Voronyi in the context of the modernist discourse]. [Candidate's dissertation, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine] [in Ukrainian].
- Rylskyi, M. (n. d.). *Lastivky litaiut, bo litaietsia...* [Swallows fly, they feel like to...]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=183> [in Ukrainian].

- Rylskiy, M. (n. d.). *Liudskist* [Humanness]. Retrieved from https://www.pysar.net/virsz.php?poet_id=58&virsz_id=10 [in Ukrainian].
- Rylskiy, M. (n. d.). *Muzyka* [Music]. Retrieved from <https://studfile.net/preview/1905070/page:15/> [in Ukrainian].
- Svidzinskiy, V. (n. d.). *Koly ty bula zo mnoiu, lado moie...* [When you were with me, my deal]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14153> [in Ukrainian].
- Tsepkoenko, K. (2024). "Zvidky ty, chorna valko, ptashyna zghraie?" (2022) kantata dlia soprano, metso-soprano, tenora ta barytona za poeziieiu Serhiia Zhadana ? [*Where are you coming from, black caravan, flock of birds?* (2002), a cantata for soprano, mezzo-soprano, tenor, and baritone: A setting of a poem by Serhiy Zhadan]. In *Khudozhnia zbroia peremohy ukrainskykh mystkyn: tvory suchasnykh ukrainskykh kompozytorok, napysanykh v period viiny—notne vydannia u 3 t.*, vol. 1 (pp. 24–41). Odesa: FOP Kalmykova Inesa Dmytrivna [in Ukrainian].
- Tsepkoenko, K. (2024). Kantata «Chytaiuchy istoriiu» (2022) dlia sopranistyky (soprano, maliy baraban), violonchelista ta pianista (fortepiano, rechytatsiia) za poeziieiu Oksany Zabuzhko [*Reading history cantata* (2022) for female soprano, cello, and piano: A setting of a poem by Oksana Zabuzhko]. In *Khudozhnia zbroia peremohy ukrainskykh mystkyn: tvory suchasnykh ukrainskykh kompozytorok, napysanykh v period viiny—notne vydannia u 3 t.*, vol. 1 (pp. 5–23). Odesa: FOP Kalmykova Inesa Dmytrivna [in Ukrainian].
- Tychyna, P. (n. d.). *Ne Zevs, Ne Pan...* [No Zeus, no Pan ...]. Retrieved from <https://yuryzavadsky.com/tychyna/sk.html> [in Ukrainian].
- Voronyi, M. (n. d.). *Vesniani elehii* [Springtime elegies]. Retrieved from <https://osvita.ua/school/literature/v/67308/> [in Ukrainian].
- Zabuzhko, O. (n. d.). *Chytaiuchy istoriiu* [Reading history]. Retrieved from https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5482#-google_vignette [in Ukrainian].
- Zahul, D. (n. d.). *Porozplitalysia hirliandy...* [Garlands untwined ...]. Retrieved from <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/virshi-dmytra-zagula/dmytro-zagul-i-porozplitalysya-girl/> [in Ukrainian].
- Zhadan, S. (n. d.). *Zvidky ty, chorna valko, ptashyna zghraie?* [Where are you coming from, black caravan, flock of birds?]. Retrieved from <https://coollib.cc/b/368768/read> [in Ukrainian].

Mingze Gao.

Ukrainian Symbolism: From Emergence to Revival in the Contemporary Wartime Reality

Abstract. Ukrainian symbolism emerged at the turn of the century, and it took its definite theoretical shape in the early twentieth century. Intuitively sensing the forthcoming changes, the symbolists transformed the system of cognition of the world, building it on the basis of creativity, where the latter was interpreted as subconsciously intuitive contemplation of secret meanings accessible only to the artist-creator. The symbol became the central aesthetic category of the new movement and the main means of storing and transmitting the contemplative secret meaning. In their artistic work, Ukrainian symbolists relied on folklore genres (songs, vesnianky, dumy, etc.), and this was one of the main features of Ukrainian symbolism. In general, the symbolism movement, despite its rather short period of existence, had a significant impact on the further development of Ukrainian literature. It freed the poetic imagination, enriched the visual set of instruments, and created new sound and rhythmic forms driven by the desire for musical versatility. As it is evident now, Ukrainian symbolism has not disappeared but has sprouted new shoots under the influence of the brutal war in which Ukraine was dragged. The article traces the path from the conception of Ukrainian symbolism to its revival in modern times.

Keywords: Ukrainian symbolism, symbolist poets, chamber music, contemporary chamber music, symbol, symbolic art, verbal and poetic symbolism, musical symbols, music, musical language, compositional technique, musical form, composers, artistic idea, emotional subtext, cantata.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2024